PROBLEMA OBȚINERII AUTONOMIEI PROVINCIALE A BUCOVINEI (1848–1861)

ANA-GABRIELA DRAHTA

The issue of obtaining the autonomy in Bukovina (1848–1861)

(*Abstract*)*

The north part of Moldova, Bukovina began its existence as part of the Habsburg Empire in 1774, under military governance. The Austrian Empire occupied Bukovina in October 1774. Following the first partition of Poland in 1772, the Austrians claimed that they needed it for *a road between Galicia and Transylvania*. Bukovina was formally annexed in January 1775. On the 2nd of July 1776, at Palamutka, Austrians and Ottomans signed a border convention, Austria giving back 59 of the previously occupied villages, and remaining with 278 villages. Bukovina was a closed military district (1775–1786), then the largest district, *Kreis Czernowitz* (after its capital Czernowitz) of the Austrian constituent Kingdom of Galicia and Lodomeria (1787–1849). On the 4th of March 1849, Bukovina became a separate Austrian Kronland ('crown land') under a *Landespräsident* (not a *Statthalter*, as in other crown lands) and was declared the *Herzogtum Bukowina* (a nominal duchy, as part of the official full style of the Austrian Emperors). In 1860 it was again amalgamated with Galicia, but reinstated as a separate province once again on the 26th of February 1861, a status that would last until 1918. In 1849 Bukovina got a representative assembly, the *Landtag* (diet). In 1867 with the re-organisation of the Austrian Empire as the Austro-Hungarian Empire it became part of the Cisleithanian or Austrian territories of Austria-Hungary, and remained so until 1918.

Keywords: autonomy, revolution, intellectuals, Romanian national identity.

„De când Bucovina poate gândi ca Bucovina şi se poate exprima ca atare, în auzul tuturor, de-abia din acest moment ea poate rosti maxima: *Cogito, ergo sum!*" declara Eudoxiu Hurmuzachi la 2 ianuarie 1863[1].

Bucovina, partea de nord a Moldovei, anexată Imperiului Habsburgic din anul 1774, aflată la început sub administraţie militară şi înglobată, din 1786, ca cel de-al 19-lea cerc administrativ în Galiţia, a început să respire aerul autonomiei odată cu „primăvara popoarelor", evenimentele revoluţionare din Imperiu, din anul 1848.

* Traducerea: Ana-Gabriela Drahta.

[1] Mihai Iacobescu, *Din istoria Bucovinei*, vol. I *(1774–1862). De la administraţia militară la autonomia provincială*, Bucureşti, Editura Academiei Române, 1993, p. 442.

BDD-A32904 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:55:53 UTC)

Ne-am propus în aceste pagini să analizăm parcursul obținerii dreptului de proprie administrare a Bucovinei înglobată Monarhiei de Habsburg. Ne înscriem, astfel, demersurilor făcute în acest sens de istorici care au dedicat studii de specialitate temei: Ion Nistor, Mihai-Ştefan Ceauşu, Mihai Iacobescu, Ştefan Purici. Apreciată drept o condiție *sine qua non* pentru apărarea, dezvoltarea şi afirmarea ființei naționale, problema obținerii autonomiei Bucovinei s-a numărat printre preocupările istoricilor interesați să argumenteze de ce, pentru românii din Bucovina, obținerea autonomiei devine „stea conducătoare a întregii lor activități"[2].

Considerată o „țară model a monarhiei"[3], o „strălucită prefigurare a politicii de integrare în cel mai adevărat sens al cuvântului"[4], ori o „Europă în minuatură", Bucovina face şi astăzi obiectul cercetării trecutului ei, cu preocupări din partea specialiştilor şi a instituțiilor specializate pe problematica societății bucovinene: la Augsburg (1988), în Ucraina, la Cernăuți (1992) şi în România, la Rădăuți. Problematica obținerii autonomiei Bucovinei a fost dezbătută şi analizată de istorici români şi străini, ca parte a demersului de a revendica dezideratul bucovinenilor de a se separa de Galiția.

Majoritatea memoriilor şi petițiilor din perioada paşoptistă întrețin cererea despărțirii Bucovinei de Galiția şi organizarea ei ca district autonom, printr-un statut special. Fie că s-au numit: *Către frații şi împreună locuitorii noştri din via domnului, din Bucovina* (manifest anonim, lansat în primăvara anului 1848); *Petiția Țării* (programul redactat la începutul lunii iunie, sintetizând revendicările generale ale populației din Bucovina); *Petiția locuitorilor din comunele Gura Humorului, Ilişeşti şi Braşca* (30 iulie 1848, cuprindea revendicări adresate Parlamentului şi împăratului); *În numele poporului din Bucovina* (document-manifest difuzat în târgurile şi satele Bucovinei la 18 august 1848); *Fraților țărani din Bucovina* (cuvântul adresat de Mihai Bodnar-Bodnărescu la 17 noiembrie 1848) sau *Promemoriu la Petiția Țării Bucovinei* (document elaborat de Eudoxiu Hurmuzachi la 9 februarie 1849), toate programele românilor bucovineni revendică obținerea autonomiei, nu fără a susține prin argumente realitatea că Bucovina nu a aparținut niciodată Galiției.

„Primăvara popoarelor" a descătuşat doleanțele naționale, politice, sociale, care până în 1848 au fost interzise[5]. Chestiunea centrală în jurul căreia s-au grupat membrii elitei politice sau reprezentanți ai tuturor categoriilor sociale din Bucovina, a fost dobândirea şi recunoaşterea autonomiei naționale. A existat o

[2] *Ibidem*, p. 400.

[3] Erich Zollner, *Istoria Austriei de la începuturi până în present*, vol. I, traducere de Adolf Ambruster, Iaşi, Editura Enciclopedică, 1997, p. 390.

[4] Otto von Habsburg, *Prefață* la volumul *Alma Mater Francisco-Josephine*, München, 1975, p. 5. *Apud* Mihai Iacobescu, *Bucovina şi mitul habsburgic*, în „Codrul Cosminului", serie nouă, nr. 6–7 (16–17), 2000/2001, p. 191.

[5] Ştefan Purici, *Problema autonomiei Bucovinei între anii 1775–1861*, în „Codrul Cosminului", serie nouă, anul I

BDD-A32904 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:55:53 UTC)

încercare de colaborare a liderilor mișcării naționale din Bucovina cu românii din Principate, în vederea constituirii unui stat național – România – sub supremație habsburgică. După eșecul acestui proiect, vor conlucra cu conaționalii din celelalte teritorii românești aflate în componența Imperiului Austriac, spre a crea o provincie autonomă, care să-i cuprindă pe toți românii austrieci[6].

Desfășurarea evenimentelor revoluționare din Bucovina a fost condiționată atât de evoluția evenimentelor din Imperiul Habsburgic cât și de desfășurarea revoluției în spațiul locuit de români. Pe acest fundal, „creat de seismul revoluționar"[7], la Cernăuți, în 8/20 mai 1848, a avut loc o mare adunare a bucovinenilor, la care au participat reprezentanți ai clerului, boierimii liberale, țărănimii, orășenilor și ai minorităților etnice[8]. Adunarea l-a ales ca președinte pe Doxachi Hurmuzachi și a dezbătut principalele revendicări ale populației Bucovinei. Aceste revendicări au fost formulate la începutul lunii iunie, într-un program alcătuit din 12 puncte, sub denumirea de *Petiția Țării*, document semnat de peste 230 de bucovineni din toate clasele, categoriile sociale și etniile existente în Bucovina[9]. Clerul era reprezentat de episcopul Eugenie Hacman și asesorii săi consistoriali, boierimea prin Hurmuzăchești, Vasilco, Goian, Zotta, Petrovici, Mikuli și mulți alții, țărănimea prin fruntașii ei de la sate și de la munte. Din partea minorităților, au luat parte directorul liceului, Kral, profesorii Kunz, Umlauf, Schuhanek, ș. a.[10].

„Cea mai adevărată expresie a opiniei publice și a conglăsuitoarelor dorinți ale națiunei"[11], *Petiția Țării* expunea, în 12 puncte, următoarele revendicări, „a căror îndeplinire este de cea mai mare importanță pentru binele și fericirea țării"[12], revendicări ce urmau a fi dobândite pe calea negocierilor româno-austriece la nivel central: 1) separarea Bucovinei de Galiția și constituirea ei în țară de coroană autonomă; 2) conservarea naționalității române și crearea de școli naționale; 3) organizarea administrației țării pe baza autonomiei provinciale; 4) întocmirea unui cadastru funciar și înființarea unui institut de credit; 5) dezrobirea țăranilor prin desființarea clăcii și a dijmei; 6) garantarea libertății religioase și proclamarea principiului de egalitate între toate confesiunile din Bucovina; 7) descătușarea comerțului prin revocarea măsurilor vexatorii de la graniță și prin disciplinarea poliției de frontieră; 8) desființarea controlului fiscal; 9) deducerea prețului sării; 10) desfacerea de Carlovăț și alegerea episcopului de către un congres bisericesc, în care să fie reprezentați atât clerul cât și mirenii;

[6] *Ibidem*, p. 236.

[7] Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*, București, Editura Universul Enciclopedic, 1997, p. 265.

[8] Mihai Iacobescu, *op. cit*, p. 379.

[9] Ștefan Purici, *op. cit.*, p. 235.

[10] Ion Nistor, *Istoria Bucovinei*, București, Editura Humanitas, 1991, p. 94.

[11] „«Bucovina». Gazeta românească pentru politică, religie și literatură, Romänische Zeitung für Politik, Kirche und Literatur", Cernăuți, anul I, 1848, nr. 9, p. 67.

[12] Mihai I

BDD-A32904 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:55:53 UTC)

11) reglementarea tuturor chestiunilor de administrație bisericească; 12) recunoașterea dreptului de control asupra administrației fondului bisericesc[13].

Episcopul Eugenie Hacman a condus delegația ce a prezentat la Olmütz aceste „dorinți și rugăminți deosebite". O altă delegație, condusă de Doxachi Hurmuzachi și Mihai Bodnar-Bodnărescu, a înaintat programul prezidiului Parlamentului din Viena, la 1 august 1848. În aceeași lună, *Petiția Țării* era publicată la Viena în limba germană, apoi în limbile română și germană în gazeta „Bucovina".

Pentru a nu fi înlăturate din viața socială, economică, politică și religioasă de către imigranții care soseau continuu din alte regiuni ale Austriei, celelalte etnii din Bucovina au sprijinit doleanțele românilor bucovineni referitoare la separarea de Galiția și constituirea unei provincii autonome[14]. Expresia ideilor iluministe din epocă a constituit-o solicitarea revoluționarilor bucovineni ca, în viitoarea Dietă a Bucovinei, să fie reprezentate, în egală măsură, toate stările sociale existente în provincie, fără deosebire de religie, și anume: clerul, marea proprietate funciară, inteligența, starea orășenească și țărănească[15].

Casa de Habsburg va recurge la convocarea unui Parlament al Austriei și efectuarea alegerilor parlamentare în toate provinciile austriece. Alegerile parlamentare au început la 13 iunie 1848 și s-au încheiat la 26 iunie același an. Potrivit instrucțiunilor emise la Viena, în Bucovina au fost constituite opt circumscripții electorale: una urbană, cu centrul la Cernăuți și alte șapte rurale: Rădăuți, Sadagura, Suceava, Cernăuți, Coțmani, Câmpulung Moldovenesc și Câmpulung pe Ceremuș[16]. Cele opt locuri dobândite de bucovineni în viitorul Parlament: unul pentru Cernăuți și șapte pentru circumscripțiile sătești, ca expresie a influenței autorităților provinciale și locale, au relevat politizarea maselor și speranța cercurilor imperiale că deputații aleși (șapte erau țărani: Mihai Bodnar, Vasile Cârste, Ioan Dolenciuc, Vasile Murgoci, Lukian Kobâlița, Gheorghe Timiș, Miron Ciupercovici și unul intelectual: germanul Anton Kral, directorul gimnaziului din Cernăuți) vor fi mai ușor de influențat. Este de remarcat pentru această perioadă în care manifestările politico-naționale erau interzise, românii luptând mai ales împotriva degradării individualității culturale și religioase, diferența între mesajul țărănimii și discursul elitelor, în calitatea lor de „oameni ce și-au asumat rolul de lideri politici în societatea bucovineană a timpului"[17]. Cei din urmă vizau introducerea libertăților democratice (regim constituțional, libertatea

[13] Ion Nistor, *op. cit.*, p. 94.

[14] Ștefan Purici, *op. cit.*, p. 236.

[15] Mihai-Ștefan Ceaușu, *Modernizarea instituțional-politică a Bucovinei: instituirea Dietei provinciale (1848–1861)*, în „Xenopoliana", Buletinul Fundației Academice „A. D. Xenopol", Iași, anul VI, nr. 1–2, 1998, p. 154.

[16] Mihai Iacobescu, *op. cit.*, p. 384.

[17] Mihai-Ștefan Ceausu, *Parlamentarism, partide și elită politică în Bucovina Habsburgică (1848–1918)*, Iaș

BDD-A32904 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:55:53 UTC)

presei, cuvântului, întrunirilor, conștiinței etc.), majoritatea țăranilor urmăreau îmbunătățirea condițiilor materiale (împroprietărirea, desființarea clăcii etc.)[18].

Activitatea deputaților Bucovinei atât în Parlamentul austriac, cât și printre alegătorii lor din Bucovina, a depins într-o măsură mică de originea lor etnică, origine disputată în istoriografia ucraineană și românească. Cea dintâi afirmă apartenența ucraineană a cinci deputați (Gheorghe Timiș, Vasile Cârste, Vasile Murgoci, Ioan Dolenciuc, Lukian Kobîlița) și românească a altor doi (Mihai Bodnar, Miron Ciupercovici). Alte investigații susțin că patru deputați (Mihai Bodnar, Miron Ciupercovici, Gheorghe Timiș, Vasile Cârste) erau români, trei parlamentari (Lukian Kobîlița, Ioan Dolenciuc, Vasile Murgoci) erau ucraineni și un ales al poporului (Anton Kral) era german[19].

Locuitorii orașelor și satelor Bucovinei au elaborat și alte memorii și petiții, care reluau afirmarea principalei revendicări a conducătorilor mișcării revoluționare din Bucovina la 1848: separarea de Galiția și constituirea într-o provincie autonomă. La 30 iulie 1848, documentul structurat în 17 articole, adresat parlamentului și împăratului, intitulat „Petiția locuitorilor din comunele Gura Humorului, Ilișești și Brașca" situa la loc de frunte cererea ca Bucovina „printr-o lege să fie declarată provincie autonomă a imperiului austriac și să aibă o administrație proprie"[20]. Miron Ciupercovici, Mihai Bodnar-Bodnărescu, Gheorghe Timiș, Ion Niculiță și Vasile Știrbu, prezintă *În numele poporului din Bucovina*, un document-manifest înaintat parlamentului de la Viena, dar difuzat și în târgurile și satele Bucovinei la 18 august 1848. 26 de articole expuneau necesitatea obținerii autonomiei ținutului, a interzicerii vânzărilor de loturi agrare străinilor și încetarea colonizării, înființarea de școli populare în limba română în toate așezările din Bucovina, înființarea unei universități românești la Cernăuți, garantarea libertății presei, editarea unei publicații românești[21]. Deși viza în principal situația clerului, *Memoriul Comitetului duhovnicesc din Bucovina*, înaintat Parlamentului amintea: „Bucovina este o parte din Principatul de odinioară al Moldovei; ea a fost cedată Austriei de către Turcia și nu prin voința moldovenilor"[22].

„Judecați, fraților, voi singuri, nu-i mai bine dacă își face cineva mămăliga singur, cum vrea el, decât să i-o facă altul, cum vrea acela? Nu-i mai bine să fie cineva singur gospodariu în casa lui și stăpân pe livada lui, pe grădina lui și pe pământul lui, decât să fie slugă la altul?" Sunt cuvinte simple, rostite din Voitinel de Mihai Bodnar-Bodnărescu, la 17 noiembrie 1848, *Fraților țărani din Bucovina*. Documentul urmărea să convingă țăranii din Bucovina că despărțirea Bucovinei de Galiția și constituirea ei, printr-un statut anume, ca ducat autonom, cu organe

[18] Ștefan Purici, *op. cit*, p. 185.
[19] Ștefan Purici, *op. cit.*, 1996, p. 237.
[20] *Ibidem*, p. 239.
[21] Mihai Iacobescu, *op. cit*, p. 398.
[22] *Ibidem*.

BDD-A32904 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:55:53 UTC)

legislative, executive şi juridice proprii ar reprezenta justeţea unui act realizat arbitrar odată cu anexarea ei Austriei[23].

Au existat, printre deputaţii bucovineni şi nume care s-au pronunţat împotriva autonomiei: Vasile Murgoci, Vasile Cârste şi Ioan Dolenciuc, cel din urmă acuzat că „vra de bunăvoie a băga norodul său spre robie vecinică". Interesat în principal de soluţionarea revendicărilor huţulilor din munţii Bucovinei, Lukian Kobîliţa încuraja dezlipirea Bucovinei dintre Prut şi Nistru de restul Bucovinei şi organizarea unui ducat huţănesc cu autonomie[24]. Vasile Murgoci îndemna deputaţii comunali din Coţmani, E. Flügner şi N. Koreliuk să provoace agitaţie şi să explice ţăranilor că Bucovina nu are nevoie de o dietă proprie şi, de vreme ce „galiţienii nu vor lua şi nu vor duce în spate casele bucovinenilor", nu trebuie să le fie frică de galiţieni. Ţăranilor li se insufla ideea că numai prin menţinerea Bucovinei în componenţa Galiţiei, ei se vor putea elibera de obligaţiile feudale, în condiţiile în care în Galiţia boierescul a fost desfiinţat prin decretul imperial din 17 aprilie 1848[25].

Profitând de naivitatea, neştiinţa de carte, lipsa de experienţă politică a deputaţilor ţărani, reprezentanţii cercurilor imperiale au căutat să îi dezbine pe deputaţii ţărani în doua tabere. Deputatul circumscripţiei urbane Cernăuţi, desemnat a fi purtătorul de cuvânt al celorlalţi deputaţi, în virtutea limbii germane pe care o stăpânea, Anton Kral, explică într-un manifest către alegători: „parlamentul nu a răspuns întru totul aşteptărilor noroadelor"; „vina nu e numai a parlamentului, ci mai mult a sistemului său cârmuitor", sistem care „ în loc să apropie deosebitele naţionalităţi, unele de alte, le pune în necontenite duşmănii". Când deputaţii Anton Kral, Miron Ciupercovici şi Mihai Bodnar au înaintat în parlament cererea de a se aproba despărţirea Bucovinei de Galiţia, la 30 august 1848, deputaţii Vasile Murgoci, Vasile Cîrstea, Lukian Kobîliţa şi Ioan Dolenciuc au adresat la Viena o scrisoare publică „ţăranilor din Bucovina", acuzându-i pe ceilalţi trei deputaţi bucovineni că ei nu ar sprijini „cauza ţărănească", că vor să-i readucă pe ţărani în starea de robi în care fuseseră până la revoluţie, sau că urmăresc realipirea Bucovinei la Moldova, acuzaţie ce a dus la retragerea sprijinului deputaţilor din alte provincii în satisfacerea revendicărilor lor[26].

Elita politică românească, în frunte cu fraţii Hurmuzachi, a declanşat atacul la adresa deputaţilor pro galiţieni. Ziarul bilingv „Bucovina" a găzduit reacţia acestora, care, exprimând opinia publică bucovineană, evidenţiau „trădarea de patrie şi dobitocească orbire" a celor patru deputaţi ţărani, care, astfel, şi-au pierdut îndreptăţirea de a reprezenta interesele generale ale provinciei: „ţara nu sunt acei patru neghiobi, care, ca urmare a nefericitei legi electorale, şed, spre nenorocirea şi ocara Bucovinei, ca reprezentanţi ai noştri, cu legislatorii împărăţiei austriece în

[23] *Ibidem*, p. 400–401.
[24] Ion Nistor, *op. cit.*, p. 98.
[25] Ştefan Purici, *op. cit.*, p. 240–241.
[26] Mihai I

BDD-A32904 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:55:53 UTC)

Parlament şi s-au făcut uneltele unor intriganți politici, spre a cere încorporarea Bucovinei la Galiția"[27].

Acelaşi Anton Kral expunea situația în care deputații din Putila, Boian, Hatna, Coțmani şi Cupca „s-au lăsat manevrați", devenind „un instrument în mâinile străinilor", ceea ce a determinat petiționarea deputaților Bucovinei „contra Patriei lor"[28]. „Mâna străină" la care se referea Kral avea o triplă înfățişare: nobilimii poloneze îi convenea arendarea în continuare a Bucovinei; exista o mişcare ruteană filoaustriacă şi o alta filorusă, toate acestea urmărind menținerea districtului Bucovinei la provincia Galiția şi întreținând, în acelaşi timp, confruntarea între deputații Bucovinei[29]. A existat remarca de a califica curentul antiunionist din Bucovina drept o mişcare proucraineană, punct de vedere neîmpărtăşit de istoricul Ştefan Purici care, urmărind abordarea cercetătorului T. Sopilniuk – acesta analiza ideile social-politice din Bucovina la mijlocul secolului al XIX-lea –, a constatat că ucrainenii bucovineni „încă nu puneau, în anii 40 ai secolului al XIX-lea, problema unificării întregului popor ucrainean". Propaganda desfăşurată în Bucovina de către „Consiliul central rutean" din Lemberg, datorită nivelului scăzut al conştiinței naționale a ucrainenilor de aici, nu atingea scopul dorit[30].

În Bucovina, majoritatea țăranilor erau interesați de soluționarea problemelor sociale. Din cauza stării de analfabetism, ei aveau o conştiință națională slab dezvoltată şi predomina teama țăranilor că, în cazul separării Bucovinei de Galiția, în ținut nu se va desființa boierescul şi alte obligații feudale. Forțele antiunioniste îi îndemnau pe țărani să se opună obținerii autonomiei, câştigându-l de partea lor chiar şi pe deputatul Gheorghe Timiş din Cupca, care inițial se pronunțase în favoarea autonomiei[31]. La 1 noiembrie 1848, un oarecare Anton Gherman din Cernăuți a organizat o adunare la care au participat reprezentanți ai comunelor din circumscripția Cernăuți-rural. Organizatorul a menționat că în cazul proclamării autonomiei Bucovinei vor avea de câştigat în primul rând nobilii, preoții şi intelectualii, că va creşte numărul funcționarilor, iar cheltuielile suplimentare vor fi suportate de țărani. Rezoluția adoptată de participanții la adunare se pronunța împotriva separării Bucovinei de Galiția şi a înființării unei diete provinciale[32].

Manifestări antiunioniste au avut loc şi la Gura Humorului, unde fusese ales deputat Mihai Ciupercovici. După ce, la sfârşitul lunii octombrie, Parlamentul de la Viena a fost mutat la Kremsier, deputații bucovineni s-au întors acasă şi au organizat întâlniri cu alegătorii. Deputații Mihai Bodnar şi Mihai Ciupercovici au

[27] Mihai-Ştefan Ceauşu, *op. cit.*, p. 70–71.
[28] Ştefan Purici, *op. cit.*, p. 241.
[29] Mihai Iacobescu, *op. cit*, p. 309.
[30] Ştefan Purici, *op. cit*, p. 242.
[31] Constantin Ungureanu, *Bucovina în perioada stăpânirii austriece 1774–1918*, Chişinău, Editura „Civitas", 2003, p. 133.
[32] Ştefan Purici, *Mişcarea națională românească în Bucovina între anii 1775–1861*, Suceava, Editura „Hurmuz

BDD-A32904 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:55:53 UTC)

încercat să le explice țăranilor care ar fi avantajele autonomiei Bucovinei. Mihai Ciupercovici nu a reușit să-i convingă pe țăranii din Gura Humorului să renunțe la protestele antiunioniste și la 7 noiembrie 1848 a trimis o scrisoare în parlament cerând să-i fie ridicat mandatul de deputat[33]. În această circumscripție au fost convocate noi alegeri pentru 1 februarie 1849, când s-au confruntat Mihai Ciupercovici și germanul Michael Keller. Reales cu 66 de voturi, oferite de electori, Mihai Ciupercovici a revenit în Parlamentul austriac. După ce deputatul Gheorghe Timiș aderase la gruparea progalițiană, iar Mihai Ciupercovici își dăduse demisia, Mihai Bodnar și Anton Kral au fost singurii deputați bucovineni care, în perioada noiembrie 1848 – ianuarie 1849 au susținut în parlamentul de la Kremsier cauza autonomiei Bucovinei[34].

Nu doar românii au susținut și încurajat ideea autonomiei Bucovinei. Reprezentanți ai altor etnii din provincie s-au alăturat demersurilor patrioților bucovineni: germani, ucraineni, armeni. D. Hurmuzachi, I. Vasilco, M. Zotta, C. Popovici, I. Miculi, Alexandru și Gheorghe Hurmuzachi au elaborat un program care cuprindea doleanțele nu numai ale românilor din provincie. A Jurovski menționa că în anul 1848, Doxache Hurmuzachi împreună cu alți boieri români au întemeiat Partidul Patrioților, la care au aderat atât nemți, cât și ucraineni care militau pentru separarea Bucovinei de Galiția[35]. Utilizarea noțiunii de „partid" în situația dată nu are conotație contemporană, ci este mai mult o situare pe aceeași poziție politică a fruntașilor pașoptiști din Bucovina. Aceștia au fost: D. Hurmuzachi, I. Vasilco, M. Zotta, C. Popovici, I. Miculi, Al. Hurmuzachi și Gh. Hurmuzachi[36].

Pentru a întări poziția celor favorabili autonomiei Bucovinei, Eudoxiu Hurmuzachi apelează și la cunoștințele din posturi influente, în ideea obținerii sprijinului guvernului și a Curții din Viena. Este cazul ministrului Alexander von Bach, fratele lui Eduard von Bach, nou numit în funcția de căpitan al Bucovinei, în februarie 1849, la care liderul bucovinean apelează pentru a sprijini cauza autonomiei provinciale. În Verwaltungsarchiv din Viena, fond Nicholaus Bach, mapa 27/2, se găsește o scrisoare particulară adresată de Eudoxiu Hurmuzachi, în octombrie 1849, ministrului austriac de interne, Alexandru Bach. Această corespondență subliniază rolul jucat de cărturarul român în revoluția de la 1848 din Bucovina, relația în care se afla la acea dată cu ministrul, în compania căruia luptase la Viena, pe baricadele din martie 1848. În mod deosebit, scrisoarea marchează atitudinea adoptată de Eudoxiu Hurmuzachi în problema țărănească sub presiunea boierilor bucovineni, în toamna anului 1849: „Deplin convins că înaltul Minister în general, precum și Dvs., ale cărui concepții constituționale și liberale v-au adus încrederea și simpatia imperiului aflat în refacere, puneți preț pe

[33] *Ibidem*, p. 199.

[34] Mihai Iacobescu, *op. cit.*, p. 384.

[35] Ștefan Purici, *op. cit.*, 1996, p. 241.

[36] Marian Olaru, *Aspecte ale vieții politice în Bucovina la sfârșitul secolului al XIX-lea (II)*, în „Analele Bucovi

BDD-A32904 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:55:53 UTC)

menținerea și adâncirea simpatiilor unei categorii de cetățeni ai acestei provincii a Coroanei, importantă prin proprietate și inteligență și că prin realizarea pretențiilor juste, această simpatie nu s-ar obține în schimbul unui preț prea scump, cred că nu îndrăznesc a face o rugăminte nejustă, dacă recomand supus cererea moșierilor bucovineni binevoitoarei Dvs. atenții". Concepția lui Eudoxiu Hurmuzachi cu privire la emanciparea țăranilor a fost cuprinsă în deviza: „Pauvre paysan, pauvre pays; Pauvre pays, pauvre roi", care i-a servit ca motto la memoriul câmpulungenilor către împărat, redactat de el și publicat la Viena în 1861[37].

Înscăunarea noului împărat, Franz Ioseph, a prilejuit reluarea susținerii cauzei Bucovinei, în contextul prezentării omagiului provinciei din partea românilor bucovineni. Printr-o adresă scrisă în limbile română și germană, deputația sosită la ceremonia de înscăunare de la Olmütz expunea și doleanța transformării Bucovinei într-o provincie de sine stătătoare, prin despărțirea de Galiția, primind din partea noului împărat asigurarea că doleanțele sale justificate vor fi rezolvate pozitiv[38].

La 9 februarie 1849, aceeași deputație, în frunte cu episcopul ortodox al Bucovinei, Eugenie Hacman, însoțit de profesorii de teologie: Ion Calenciuc, Constantin Popovici și Nicolae Hacman; marii proprietari: Eudoxiu von Hurmuzachi, Iordachi von Vasilco, Iacob von Miculi, Cristof von Petrovici, Mihai von Zotta și Alexandru von Goian; deputații Mihai Bodnar și Anton Kral, Ciupercovici nefiind încă ajuns, a înaintat Dietei constituante reunite la Kremsier, un amplu Promemoriu la *Petiția Țării* din iunie 1848. Un rol fundamental în redactarea petiției a revenit istoricului Eudoxiu Hurmuzachi[39]. Documentul urmărea să explice și să argumenteze necesitatea și legitimitatea despărțirii Bucovinei de Galiția și a constituirii ducatului autonom al românilor. Cele nouă articole ale Promemoriului, semnat atât de români, cât și de reprezentanții minorităților: germani, armeni, evrei, ruteni, polonezi, revendicau: constituirea Bucovinei ca ducat autonom, încetarea amestecului guberniului de la Lemberg în treburile interne ale acestei zone, inclusiv pe tărâm religios, cultural, juridic, stăvilirea prozelitismului catolic și unit, recunoașterea limbii române ca limbă maternă a noii provincii, cu drept de a fi folosită în administrație, justiție, cultură și în lucrările viitoarei diete ce va funcționa în acest teritoriu[40].

La 24 februarie 1849, a fost dezbătută, în Comisia parlamentară pentru elaborarea Constituției, problema viitorului statut al Bucovinei în cadrul Monarhiei de Habsburg. Au fost supuse discuțiilor 8 petiții ale locuitorilor bucovineni, dintre care patru erau favorabile separării Bucovinei de Galiția, iar celelalte patru cereau menținerea unirii celor două provincii. Majoritatea membrilor Comisiei au apreciat

[37] Ionel Dîrdală, *O scrisoare particulară inedită a lui Eudoxiu Hurmuzachi către Al. Bach*, în „«Suceava». Anuarul Muzeului Județean", anul VI–VII, 1979–1980 p. 481–483.

[38] Mihai-Ștefan Ceaușu, *op. cit.*, p. 71–72.

[39] Petru Russșindilar, *Hurmuzăcheștii în viața culturală și politică a Bucovinei*, Iași, Editura Glasul Bucovinei, 1995, p. 55–56.

[40] Mihai I

BDD-A32904 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:55:53 UTC)

că argumentele aduse în favoarea autonomiei Bucovinei erau mai bine fundamentate şi justificate. După o zi de dezbateri, raportorul Comisiei, deputatul Fr. Smolka, a concluzionat: „Să i se recunoască Bucovinei situaţia de provincie separată. Petiţiile să fie depuse pe masa Comitetului parlamentar, pentru a se putea lua cunoştinţă de conţinutul lor şi acest fapt să se anunţe în plenul Adunării parlamentare"[41]. Atragerea românilor din Principatele Române în sfera de influenţă politică austriacă şi diminuarea influenţei Rusiei asupra ucrainenilor rusofili erau astfel, condiţionate de perspectiva redobândirii unei Bucovine autonome, prospere economic şi cultural[42]. Votul din 28 februarie 1849 a întrunit majoritatea opţiunilor membrilor Comisiei Constituţionale, la care s-au adăugat cele ale deputaţilor bucovineni: Anton Kral, Mihai Bodnar şi Miron Ciupercovici. Împotrivă s-au pronunţat: Ioan Dolenciuc, Vasile Murgoci, Vasile Cârste şi Gheorghe Timiş, deputaţi care vor înainta un protest împotriva acestei hotărâri, la 3 martie 1849[43].

Un rol important în timpul revoluţiei l-au jucat şi revoluţionarii moldoveni care, în vara anului 1848, s-au aflat în Bucovina, în special la Cernăuţi şi la conacul boierului Hurmuzachi din Cernauca. Încă de la sfârşitul lunii martie se aflau în capitala Bucovinei fraţii Petrache şi Costache Cazimir, Gheorghe Radu, Vasile Mălinescu[44]. Un alt grup de revoluţionari moldoveni – între care: George Sion, Grigore Balş, Zaharia Moldovan – a venit de la Braşov în Bucovina, la sfârşitul lunii mai[45]. Din cauza supravegherii autorităţilor maghiare, după 12 iulie 1848 toţi refugiaţii moldoveni de la Braşov pleacă la Cernăuţi sau la Lugoj. Astfel, în vara anului 1848, se aflau în casa familiei Hurmuzachi din Cernăuţi sau la conacul de la Cernauca circa 50 de revoluţionari moldoveni, printre care: fraţii Vasile şi Iancu Alecsandri, George şi Toader Sion, Costache şi Petrache Cazimir, Al. I. Cuza, Mihail Kogălniceanu, Alecu Russo, Costache Negri, Grigore Balş, Vasile Canta, Zaharia Moldovan, Alexandru Moruzi, Anastasie Panu, Gheorghe Radu, Lascăr Rosetti, M. C. Epureanu[46]. În cazul Moldovei, vecină cu Bucovina şi cu Basarabia, legăturile s-au menţinut, fiind alimentate nu doar de conştiinţa naţionalităţii, ci şi de realităţile de rudenie care îi uneau pe locuitori[47]. Bucovina devine un veritabil centru de concentrare şi de acţiune naţională românească, menţinând legătura cu Principatele şi cu Europa, devenind „interpreta năzuinţelor politice generale, româneşti"[48]. Activitatea desfăşurată de emigranţii români la Cernăuţi reprezintă, aprecia Gh. Platon,

[41] Ştefan Purici, *op. cit.*, p. 205.
[42] Mihai-Ştefan Ceauşu, *op. cit.*, p. 73.
[43] Ştefan Purici, *op. cit.*, p. 205.
[44] Mihai Iacobescu, *op. cit.*, p. 401.
[45] *Ibidem*, p. 407.
[46] Ion Nistor, *op. cit.*, p. 97.
[47] Gh. Platon, *Moldova şi începuturile revoluţiei de la 1848*, Chişinău, Editura Universitas, 1993, p. 277.
[48] Idem, *Bucovina – centru de concentrare românească în revoluţia de la 1848*, în vol. *Procese politice, sociale, culturale si economice în Bucovina. 1861–1918. Aspecte edificatoare pentru o Europă unită?*, S

BDD-A32904 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:55:53 UTC)

transpunerea în practică a gândului formulat de unul dintre fruntașii revoluției muntene de la 1848: „A sosit timpul – îi scria A. G. Golescu lui N. Bălcescu, la 7/19 iulie 1848 –, să organizăm o frăție secretă și grandioasă, care să se întindă peste toate părțile României și să aibă câțiva capi în fiecare provincie, iar centrul ei în București, unde este și mai multă libertate de acțiune”[49].

Refugiații moldoveni au participat activ la evenimentele din Bucovina, au publicat diferite materiale în ziarul „Bucovina”, care a apărut la Cernăuți, cu mici întreruperi, între 14 octombrie 1848 și 20 septembrie 1850, în limbile română și germană. Ziarul, „cel mai vizibil simbol al unității naționale a românilor”[50], avea menirea să sprijine lupta pentru existența națională a provinciei, mobilizând în acest sens toate categoriile sociale. El a fost conceput ca un organ de apărare a intereselor politice ale neamului românesc din Bucovina: „Foaia noastră va fi, dar defensorul intereselor naționale, intelectuale și materiale ale Bucovinei, reprezentantul dorințelor și năzuințelor lui, organul lucrurilor și suferințelor lui. Autonomia provincială, întreg și nemărginit progres în toate ramurile activității omenești, acestea sunt principiile noastre, pe care foaia noastră [...] nu le va pierde din vedere”[51]. Vasile Alecsandri a fost susținut financiar de familia Hurmuzachi să tipărească în capitala Bucovinei poemul manifest *Deșteptarea României*, iar Mihail Kogălniceanu a publicat, la tipografia lui Rudolf Eckhardt, manifestul *Dorințele partidei naționale*, supranumit mai apoi de N. Iorga „Evanghelia românismului”. Mihail Kogălniceanu scria în acest manifest că „Moldova tocmai în timpul protecției Rusiei a pierdut și Bucovina și Basarabia”[52] și sublinia că unirea Moldovei cu Țara Românească trebuie să fie „cheia de boltă” a viitorului edificiu național românesc[53]. Colaborarea lui Alecsandri la gazeta Hurmuzăcheștilor a constituit un puternic sprijin acordat acestora pentru crearea unei literaturi naționale, inspirate din trecutul istoric și creația populară, marcând începutul unor noi și puternice legături culturale între Bucovina și Moldova, contribuție de seamă la realizarea unității culturale a românilor de pretutindeni[54]. După cum avea să mărturisească George Barițiu, „Casa Hurmuzachi a fost adevărat loc de azil sacru, pentru mulțimea de patrioți români eminenți, aruncați de valurile anilor 1848/1849”[55].

Prezența revoluționarilor moldoveni, munteni și ardeleni a marcat profund conștiința românilor bucovineni, care au primit un imbold spiritual în lupta lor

[49] *Ibidem*, p. 96.

[50] Mircea Grigoroviță, *Din istoria culturii în Bucovina (1775–1944)*, București, Editura Didactică și Pedagogică, R. A., 1994, p. 68.

[51] „«Bucovina». Gazeta românească pentru politică, religie și literatură. Romänische Zeitung für Politik, Kirche und Literatur”, anul I, 1848, nr. 1, 4/16 octombrie, p. 1.

[52] Mihai Iacobescu, *op. cit.*, p. 410.

[53] Ștefan Purici, *Mișcarea națională românească în Bucovina...*, p. 156.

[54] Mircea Cenușă, *Ziarul „Bucovina” – tribună a unității culturale românești*, în „«Suceava» Anuarul Muzeului Județean”, anul IX, 1982, p. 342.

[55] Cornelia Bodea, *1848 la români. O istorie în date și mărturii*, vol. I, București, Editura Științifică și Enc

BDD-A32904 © 2014 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:55:53 UTC)

națională. Anume, în timpul evenimentelor din 1848, a reînviat ideea de unire a tuturor românilor într-un singur stat. În august 1848, o delegație de români din Moldova, Transilvania și Bucovina a plecat la Viena pentru a prezenta împăratului un proiect privind constituirea unui stat național daco-român sub sceptrul împăratului austriac sau al unui arhiduce al Casei de Habsburg. Proiectul prevedea că, într-o prima etapă, Austria trebuia să sprijine Moldova și Muntenia în lupta lor pentru înlăturarea suzeranității Porții Otomane și a protectoratului rusesc, pentru ca apoi Principatele române, unite cu Moldova, Bucovina, Basarabia, să constituie o țară aparte a Coroanei[56]. Sub impuls umanist, s-a creat în secolul al XVII-lea o ideologie a daco-românismului, care avea să facă o lungă carieră. La 1848, Hippolyte Desprez scria în „Revue des Deux Mondes", referindu-se la români: „acest popor mutilat alcătuiește încă de acum un singur corp și întinsul teritoriu care-l cuprinde în unitatea sa se numește *România*, dacă nu în limba tratatelor, cel puțin în aceea a patriotismului"[57]. Ocuparea Moldovei și Munteniei de trupele țariste și otomane, precum și implicarea Austriei în luptele împotriva răsculaților maghiari, a zădărnicit realizarea doleanțelor românilor de constituire a unui stat național. Totuși, evenimentele din 1848 au contribuit la apropierea legăturilor dintre românii din Moldova, Muntenia, Transilvania și Bucovina și au avut o importanță crucială în lupta ulterioară pentru unitatea națională.

Anul revoluționar 1848 a însemnat pentru Austria nu doar înlăturarea regimului absolutist, ci a și creat premisele transformării într-o monarhie constituțională. Expresia devenirii statului de drept, liberal o reprezenta adoptarea unei noi constituții. Încă din 15 martie 1848, patenta împăratului Ferdinand I anunța convocarea deputaților din toate provinciile imperiului pentru elaborarea unei legi fundamentale a statului[58]. Deși receptat pozitiv la început, proiectul de constituție elaborat de Franz Freiherr von Pillersdorf, deținător al portofoliului Ministerului de Interne și sancționat de împărat la 25 aprilie 1848, a fost retras la începutul lunii mai, sub presiunea maselor revoluționare din Viena, care revendicau dreptul de vot universal pentru bărbați și suprimarea Senatului[59]. În contextul confruntării între organizarea monarhiei pe principiul centralismului și federalizarea, pe principii naționale, Dieta imperială constituantă, mutată în noiembrie 1848 de la Viena, în Moravia, la Kremsier, elaborează un nou proiect de constituție. Împăratul Franz Ioseph și guvernul Schwarzenberg resping proiectul de constituție definitivat la 4 martie 1849 de Comisia constituțională a Parlamentului imperial din Kremsier și sancționează în aceeași zi *Constituția impusă*, elaborată fără consultarea Parlamentului[60]. Supunându-se la vot problema autonomiei Bucovinei, toți cei

[56] Ion Nistor, *op. cit.*, p. 97.

[57] Alexandru Zub, *Națiune culturală și națiune politică la români în secolul XIX*, în *Vârstele Unirii. De la conștiința etnică la unitatea națională*, Iași, Fundația Academică „A. D. Xenopol", 2001, p. 51–53.

[58] Mihai-Ștefan Ceaușu, *op. cit*, p. 21–22.

[59] *Ibidem*, p. 23–24.

[60] *Ibidem*,

BDD-A32904 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:55:53 UTC)

27 de membri ai Comisiei parlamentare pentru redactarea constituției (cu excepția a trei deputați care absentau: Laufeinstein, Heinn și Vlach) au votat pentru separarea ei de Galiția și acordarea statutului de autonomie națională[61]. Recunoscând autonomia Bucovinei, deputații austrieci și poloni îndeseobi voiau să prevină mișcările naționaliste panruse ale rutenilor. Dintre cei opt deputați ai Bucovinei, șase s-au pronunțat pentru autonomia și despărțirea de Galiția, iar doi, Lukian Kobâliţa și Vasile Murgoci, au votat împotrivă[62].

„Ducatul Bucovinei formează o țară de coroană autonomă", anunța articolul 1 al *Constituției* din 4 martie 1849. Era răspunsul așteptat de Bucovina, dar lipsea înfăptuirea în practică. În acest scop, lupta trebuia continuată[63]. Pentru Bucovina, demonstrarea dreptului de autoguvernare devenea o problemă.

Potrivit *Constituției*, Bucovina, despărțită de Galiția a fost declarată *țară de coroană ereditară* – Kronland – cu titlul de *Ducat* – Herzogtum. Titulatura împăraților Austriei avea să cuprindă și noul titlu de duce al Bucovinei[64].

Guvernul din Viena l-a numit, în locul căpitanului cercuar Gh. Isăcescu, trecut la pensie, pe E. Bach, fratele ministrului de interne, în postul de guvernator provizoriu al noului ducat[65]. Deși nu cunoștea adevăratele doleanțe ale populației Bucovinei, Bach trimite la Viena un Proiect de Constituție și o lege electorală a Bucovinei. La 26 aprilie 1849, va publica instrucțiunile privitoare la elaborarea Proiectului de Constituție și va forma un Comitet al bărbaților de încredere, compus din 15 persoane. *Proiectul de Constituție provincială pentru Ducatul Bucovinei*, publicat în septembrie 1849 în gazeta „Bucovina", definea provincia Bucovina ca „provincie a Coroanei Imperiului Austriac", iar Cernăuții drept capitala acesteia, precizând în cele 57 de articole, modul în care avea să se exercite regimul autonomiei provinciale. Dieta urma să fie compusă din 48 de deputați, dintre care 16 reprezentau țărănimea, 16 îi reprezentau pe marii proprietari și 16 erau reprezentanți ai intelectualității, ai industriei, ai comerțului și ai meseriașilor, aleși în baza votului direct[66]. După guvernarea provizorie a lui Eduard von Bach (februarie – iulie 1849), conducerea Bucovinei a fost realizată de Adalbert von Henniger (iulie 1849 – martie 1853), Franz Freiherr von Schmück (martie 1853 – noiembrie 1857) și de Karl Graf Rothkirch – Panten (februarie 1858 – mai 1860)[67]. În scopul creării unor instituții provinciale separate de cele ale Galiției, în februarie 1850 fusese anunțată crearea a 15 dregătorii pentru strângerea dărilor, în luna mai a fost înaintat la Viena proiectul organizării politice și judecătorești a Bucovinei, în iunie 1850 a fost creată Camera de Comerț și Industrie din Cernăuți, Ducatul a fost

[61] Mihai Iacobescu *op. cit.*, p. 405.

[62] *Ibidem*, p. 406.

[63] Idem, *Documente ale revoluției de la 1848 în Bucovina*, în „«Suceava». Anuarul Muzeului Județean", anul IX, 1982, p. 414.

[64] Ion Nistor, *op. cit.*, p. 107.

[65] Ștefan Purici, *op. cit*, p. 247.

[66] *Ibidem*, p. 248.

[67] Ștefan P

BDD-A32904 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:55:53 UTC)

împărțit în șase districte, la 29 septembrie 1850 a fost emisă o patentă imperială care confirma statutul de autonomie provincială și cuprindea *Constituția* provinciei și Regulamentul alegerii Dietei pentru Ducatul Bucovinei, iar la 4 noiembrie 1850 Bucovina a obținut un comandament militar propriu, cu sediul la Cernăuți, care, însă continua să depindă de Lemberg[68].

Constituția care a impus în practica vieții politice din monarhie principiul constituționalismului[69] nu a fost niciodată aplicată. În urma înfrângerii mișcării revoluționare din Ungaria și Italia, sau a nereușitei Congresului de la Frankfurt, după ce, în august 1851, a fost desființată responsabilitatera ministerială, prin Patenta imperială din 31 decembrie 1851, *Constituția* a fost suspendată. În Monarhia de Habsburg a fost reintrodus absolutismul[70]. Cu mici modificări, *Proiectul de Constituție* a intrat în vigoare în martie 1861. Regimul neoabsolutist încerca să limiteze la maximum autonomia provinciilor din cadrul imperiului și să întărească autoritatea guvernului central și a națiunii germane. „Dacă țara nu înfulecă persoana, atunci persoana va înghiți țara. Această frază ilustrează lupta dintre absolutism și constituționalism, dintre domnia voinței unice și a celei generale. Nu este însă deloc suficient să înfrângi absolutismul din fruntea statului, atâta timp cât îl mai cultivăm, îl hrănim și-l lăsăm să domnească în pieptul nostru. Trebuie mai întâi să-l înăbușim în noi înșine pentru a-l putea combate cu succes la conducerea statului" – era mărturia lui Eudoxiu Hurmuzachi, formulată în răspunsul său dat deputatului baron Nicolae Petrino, în ședința Landtag-ului din 16 aprilie 1861[71].

La 6 martie 1853, a fost formal anulată uniunea administrativă a Bucovinei cu Galiția și a fost numit primul președinte al Ducatului, Franz Freiherr von Schmüch. Separarea administrativă definitivă de Galiția a avut loc la 29 mai 1854, Bucovina fiind împărțită în 15 districte: Cernăuți (rural), Câmpulung, Coțmani, Gura Humorului, Putila, Rădăuți, Sadagura, Siret, Solca, Storojineț, Suceava, Vatra Dornei, Vașcăuți, Vijnița și Zastavna[72].

Izolarea Austriei în planul relațiilor politice internaționale, ca urmare a pierderii sprijinului extern al Rusiei sau a încrederii puterilor europene aliate, a favorizat pierderea războiului din anul 1859, cu Franța și regatul Sardiniei și Piemontului pentru nordul Italiei[73]. Înfrângerea din Italia a armatelor austriece a condus la prăbușirea neoabsolutismului, în august 1859 fiind chemat la putere un guvern federalist în frunte cu Rechberg. Se manifestă acum încercări ale Casei de Habsburg de a revigora imperiul. Astfel, ministrul de interne A. Goluchowski, fost

[68] Idem, *Problema autonomiei Bucovinei...*, 1996, p. 249.

[69] Mihai-Ștefan Ceaușu, *op. cit.*, p. 32.

[70] *Ibidem*, p. 36.

[71] *Discursurile lui Eudoxiu Hurmuzachi în Dieta Bucovinei. Din viața parlamentară a Bucovinei în cea de a doua jumătate a secolului al XIX-lea*, ediție bilingvă, cu stabilire de text, prefață, note și comentarii de Ilie Luceac, București, Editura Institutul Cultural Român, 2007, p. 71.

[72] Ștefan Purici, *op. cit.*, 1996, p. 248; Mihai Iacobescu, *op. cit.*, p. 429.

[73] Mihai-Ș

BDD-A32904 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:55:53 UTC)

guvernator al Galiției, considera că imperiul poate fi revigorat dacă Austria se va sprijini în interior pe state naționale, autonome, mari și puternice[74].

Înfrângerile din plan militar, alături de criza internă financiară ce a făcut ca statul să ajungă în pragul colapsului economic, au determinat înfrângerea sistemului politic neoabsolutist. În vederea reintroducerii constituționalismului, la 21 august 1859 guvernul Bach a fost înlocuit cu cel condus de contele Bernhard von Rechenberg, iar prin Patenta imperială din 5 martie 1860 s-a instituit un Consiliu imperial întărit, pentru lărgirea bazei puterii politice[75]. Această structură politică, denumită și „parlament imperial întărit" nu putea îndeplini rolul unui parlament, dar a constituit o premisă pentru dezvoltarea unei vieți parlamentare în Imperiul Austriei. Rolul său era limitat la dezbaterea și stabilirea avizelor privitoare la chestiunile financiare și cele legate de reglementarea impozitelor. „În martie 1860, Reichsrat-ul, vană relicvă a patentei din 1851, a fost scos de la naftalină pentru a-l consilia pe împărat în legătură cu schimbarea sistemului. El urma să fie „întărit" cu membri ai dietelor provinciale; dat fiind că ele nu existau, cei treizeci și opt de noi membri (câte doi pentru fiecare provincie) aveau să fie pur și simplu numiți de către împărat"[76], aprecia A. J. P. Taylor. Din cei 38 de reprezentanți provinciali chemați să facă parte din consiliu, românii aveau trei membri: unul reprezenta Bucovina, prin marele proprietar Alexandru Nicolae baron von Petrino, unul Transilvania, prin episcopul ortodox de Sibiu, Andrei Șaguna, iar ultimul, Banatul, prin marele proprietar Andrei Alexandru von Mocioni[77].

Precauția enunțată de Eudoxiu Hurmuzachi, la 16 aprilie 1861, pare a-și găsi și în acest context răsunet: „Copacul încă tânăr și gingaș al libertății mai este expus multor furtuni, multor înghețuri și altor evenimente politice elementare; să nu jubilăm de aceea prea timpuriu de cuceririle noastre, ca și cum ar fi proprietatea noastră irevocabilă și să nu ne considerăm prematur dezlegați de orice precauție privind păstrarea celor dobândite"[78].

Ministrul de interne în noul guvern, seniorul polonez A. Goluchowschi, considera că pentru revigorarea imperiului era necesar ca Austria să se bazeze pe provincii autonome naționale, mari și puternice. Sub pretextul de a economisi bani, au fost desființate câteva provincii autonome mici, inclusiv Bucovina. La 22 aprilie 1860, s-a proclamat oficial desființarea ducatului Bucovina și alipirea acestui teritoriu la Galiția. Când, în ședința Consiliului imperial din 14 septembrie 1860, s-a discutat problema Bucovinei, boierul bucovinean Nicolae Petrino nu s-a opus deciziei de desființare a guvernământului Bucovinei: „Dacă un organism birocratic funcționează numai pentru a asigura autonomia, atunci eu, pentru persoana mea,

[74] Ștefan Purici, *op. cit.*, p. 249.

[75] Mihai-Ștefan Ceaușu, *op. cit.*, p. 37.

[76] A. J. P. Taylor, *Monarhia Habsburgică 1809–1918. O istorie a imperiului austriac și a Austro-Ungariei*, București, Editura Allfa, 2000, p. 89.

[77] Mihai-Ștefan Ceaușu, *op. cit.*, p. 38.

[78] *Discurs*

BDD-A32904 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:55:53 UTC)

pot renunța la el"[79]. Un an mai târziu, răspunsul lui Eudoxiu Hurmuzachi se va contura astfel: „O independență a Țării fără o autonomie proprie și de sine stătătoare a ei, autonomia sa în lipsa unei administrații a Țării independentă și arbitrară, dezvoltarea națională sub oblăduirea unei autorități administrative străine de provincie și naționalitate, independența bisericii într-o izolare completă de trunchiul principal al credinței înrudite și fără orice control ierarhic, cu alte cuvinte, o reprezentare impotentă a Țării, o administrație impotentă, o biserică neputincioasă: acesta este acel sistem plin de contradicții, care a fost cerut de el pentru Bucovina"[80].

Hotărârea de realipire a Bucovinei la Galiția a provocat mare nemulțumire în rândul populației, iar elita politică românească a reacționat prompt. Românii bucovineni au intervenit pe lângă Andrei Șaguna și Alexandru Mocioni, delegații Transilvaniei și Banatului în „parlamnetul imperial întărit", pentru a redobândi pentru Bucovina statutul de autonomie provincială. Astfel, la 2/14 iunie 1860, Eudoxiu și Gheorghe Hurmuzachi i-au adresat lui Andrei Șaguna o scrisoare, prin care îi cereau să prezinte împăratului, cu „viu grai", petiția Ducatului Bucovinei, care „este în oara aceasta amenințată de o lovitură de moarte în tot ce-i este mai scump, în lege, în biserică, în limbă, în toate interesele naționale, morale și materiale" deoarece urmează „a se împreuna și a se slei cu Polonia austriacă"[81]. La rândul său, Alexandru Mocioni aprecia încorporarea Bucovinei la Galiția ca fiind o măsură „nepotrivită și făcută împotriva majorității populare". În sprijinul argumentării ideii de respingere a alipirii, Mocioni apelează la memoria colectivă care, cu durere, aminteşte de fosta unire, când posturile conducătoare din provincia lor fuseseră ocupate de elemente străine care nu cunoşteau nici poporul, nici limba lui, nici situația politică din Bucovina și aceasta a fost tratată ca o provincie cucerită[82].

Bucovinenii au trimis la Viena mai multe memorii și petiții, prin care cereau cu insistență separarea de Galiția, sau își vor expune doleanțele în presa vieneză oficială. Oficiul poştal al Bucovinei refuză să mai expedieze spre Viena numărul mare de petiții și revendicări autonomiste, urmând recomandarea ministrului de interne, A. Goluchowski. Tot el ordonă căpitanului districtual al Bucovinei să-l informeze cine îi ajută pe bucovineni să redacteze memorii împotriva alipirii Bucovinei la Galiția. În octombrie 1860, autoritățile galițiene îi informau pe subalternii lor de la Cernăuți că Eudoxiu Hurmuzachi a întocmit o proclamație adresată bucovinenilor, în care revendica separarea Bucovinei de Galiția și reorganizarea administrației provinciale pe baze autonome. Manifestul lui Hurmuzachi a fost interzis în Bucovina, urmare a intervenției Lembergului[83].

[79] Ștefan Purici, *op. cit.*, 1996, p. 249.
[80] *Discursurile lui Eudoxiu Hurmuzachi* ..., p. 77.
[81] Ștefan Purici, *op. cit.*, p. 249.
[82] *Ibidem*, p. 250.
[83] *Ibidem*,

BDD-A32904 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:55:53 UTC)

Cercetările legate de depistarea și sancționarea autorilor memoriilor cu revendicări autonomiste au încetat, după publicarea Diplomei imperiale din 20 octombrie 1860, prin care s-a promis instituirea unui parlament și organizarea alegerilor parlamentare. Politica promovată de guvernul federalist i-a deranjat cel mai mult pe etnicii germani din Austria, care nu erau de acord cu pierderea rolului lor de etnie dominantă în cadrul Imperiului Habsburgic. Elementul german din Austria a cerut formarea unui guvern centralist și convocarea unui nou Parlament la Viena. În baza propunerii făcute de Consiliul imperial întărit, prin Diploma imperială din 20 octombrie 1860, s-a adoptat o nouă constituție, un compromis politic între tendințele federaliste și cele centraliste, favorizând, însă, federalismul, precum și între tendințele autoritare și cele liberal-democratice, susținând puterea monarhului[84]. Diploma din octombrie 1860 era o concesie majoră făcută dreptului de stat și aristocrației conservatoare care ținea extrem de mult la libertățile locale și era ostilă centralismului germanic[85]. Atât mediile politice interne, cât și reprezentanțele financiare internaționale au sancționat noua lege fundamentală, criticând atribuțiile reduse acordate Consiliului imperial, reprezentarea excesivă a nobilimii și a clerului, prerogativa împăratului de a numi noi membri în consiliu[86]. Iată ce îi scria împăratul mamei sale, cu ocazia introducerii *Diplomei din octombrie*: „Vom avea într-adevăr un mic guvern parlamentar, dar eu voi deține în continuare puterea". Franz Joseph a dictat principiile generale în timpul unei călătorii cu trenul de la Salzburg la Viena, apoi a cerut miniștrilor să redacteze într-o săptămână un document constituțional detaliat. Voia, astfel, să se bucure de un oarecare succes pe plan intern, pentru a-i impresiona la o viitoare întâlnire pe ceilalți monarhi, țarul Rusiei și regele Prusiei[87].

Demiterea cabinetului federalist la 13 decembrie 1860 și numirea unui nou cabinet, condus de șeful liberalilor germani, Anton Ritter von Schmerling, un adept al centralismului, a adus noi speranțe într-o soluționare pozitivă a problemei bucovinene. La 24 decembrie 1860, populația Bucovinei a înaintat Curții de la Viena memoriul cunoscut sub numele de *Chemarea Bucovinei la emancipare*, document semnat de 250 de reprezentanți ai diferitelor categorii sociale, naționalități și confesiuni, prin care se cerea menținerea și respectarea autonomiei Bucovinei[88]. În plus, la 30 decembrie 1860, ziarul vienez „Die Presse" publică articolul lui Eudoxiu Hurmuzachi, *Cu privire la problema anexării Bucovinei la Galiția*, care includea un protest vehement contra nesocotirii principiului egalității în drepturi a Bucovinei cu celelalte provincii ale Austriei și nerecunoașterii individualității ei național-politice[89].

[84] Mihai-Ștefan Ceaușu, *op. cit.*, p 39.

[85] Jean Bérenger, *Istoria Imperiului Habsburgilor 1271–1918*, București, Editura Teora, 2000, p. 451.

[86] Mihai-Ștefan Ceaușu, *op. cit.*, p. 40.

[87] Nick Pelling, *Imperiul Habsburgic 1815–1918*, Editura All, București, 2002, p. 94.

[88] Ion Nistor, *op. cit.*, p. 108.

[89] Ștefan I

BDD-A32904 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:55:53 UTC)

Prin patenta imperială din 26 februarie 1861, proiectul lui Schmerling a devenit noua Constituție a Monarhiei de Habsburg, care a introdus un sistem parlamentar valabil până la sfârșitul monarhiei și prin care se recunoștea definitiv autonomia Bucovinei. În noul parlament imperial, compus din 343 de deputați, Bucovinei i-au fost rezervate cinci mandate. Statutul și legea electorală a Bucovinei stipulau că dieta provincială trebuia să fie compusă din 30 de membri[90]. La Cernăuți s-a desfășurat, la 23 aprilie 1861, o demonstrație ce a sărbătorit dobândirea autonomiei Bucovinei, când, în fața celor circa 400–500 de participanți au vorbit lideri ai mișcării naționale românești din Bucovina. Pentru a stabili bazele structurii autonomiste a Bucovinei, au fost anunțate alegeri pentru Dieta provincială. Numărul mandatelor a fost distribuit în modul următor: 1 – Episcopul Bisericii Ortodoxe din Bucovina, 12 – marilor proprietari laici și ecleziastici, 2 – Camerei de Comerț și Industrie, 3 – orașelor și 12 – comunelor rurale, în care votarea se făcea indirect, prin electori[91]. Un elector era ales din partea a 500 de locuitori, iar apoi electorii din fiecare circumscripție rurală alegeau din rândul lor un deputat pentru Dietă. În medie, un deputat din zona rurală reprezenta peste 40 000 de locuitori[92].

Statutul de autonomie de la 1861 se aseamănă, în general, cu prevederile Constituției din anul 1850. Dieta Bucovinei era organul superior al puterii în probleme locale, iar Comitetul Țării era organul executiv. Dieta era împuternicită să elaboreze legi de interes local în domeniul economico-financiar, al vieții publice locale, în domeniul bisericii locale, al învățământului. Deciziile Dietei intrau în vigoare după promulgarea lor de către împărat. Căpitanul Țării era numit de împărat din rândul deputaților, la propunerea președintelui provinciei[93]. Căpitanul reprezenta puterea autonomă a provinciei. Comitetul Țării sau Delegația permanentă avea atribuții legate exclusiv de control și de tutelă asupra administrațiilor comunale și a celorlalte servicii din provincie. Reprezentantul puterii centrale se numea Guvernatorul Țării sau Președintele Țării, care avea în subordine administrațiile județene, în frunte cu un Bezirkvorsteher, având competențe în domeniile perceperii și administrării impozitelor, întreținerea șoselelor naționale și a drumurilor împărătești[94].

Primele alegeri pentru Dieta Bucovinei au avut loc în martie 1861, într-o atmosferă destul de tensionată. Campania electorală din martie 1861 a fost animată de confruntarea dintre două tabere cu interese opuse: forțele progaliției, care vizau alegerea unor oameni prin care să-și asigure controlul asupra Bucovinei, și forțele autonomiste, care încercau înlăturarea străinilor de la conducerea provinciei. Cele două tabere și-au constituit grupuri de propagandă, au desfășurat adunări populare sau au lansat și citit în public foi volante, apeluri, manifeste[95]. Cel mai

[90] Mihai Iacobescu, *op. cit.*, p. 433.
[91] *Ibidem*, p. 434.
[92] Constantin Ungureanu, *op. cit.*, p. 139.
[93] *Ibidem*, p. 139.
[94] Daniel Hrenciuc, *Maghiarii în Bucovina (1774–1941)*, Iași, Editura Princeps Edit, 2006, p. 14.
[95] Ștefan I

BDD-A32904 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:55:53 UTC)

important în acest sens pare a fi documentul–apel către alegătorii din Bucovina, lansat la 2 martie 1861 de către I. Gh. Sbiera, A. Berariu şi L. Popescu, studenți români din Bucovina aflați la studii la Viena. *Iubiților frați bucovineni!* circula prin zeci de copii prin Bucovina: „cari sunt născuți de-n toți strămoşii bucovineni, carii sunt de legea noastră dreptcredincioasă şi vorbesc limba noastră cea dulce, carii ni s-au arătat până acuma credincioşi şi priincioşi sorții noastre, şi cari au ajutat a mijloci aceste drepturi de la Maestatea Sa Împăratul pentru poporul nostru. Pe aceştia să-i alegeți, că numai aceştea ne pot scăpa dela peire şi a ne da o viață fericită"[96].

Un rol important în pregătirea şi desfăşurarea campaniei electorale în toate aşezările din Bucovina, l-au avut intelectualii, alături de tinerii elevi şi studenți, parte din ei, pornind prin comunele Bucovinei pentru a face agitație electorală. Responsabili pentru difuzarea apelurilor în care îi învățau pe oameni pe cine să aleagă deputați, s-au remarcat în principalele centre ale Bucovinei: Vasile Bumbac la Suceava, Nicolae Hurjui la Rădăuți, Samoil Isopescu la Solca, Vasile Burlă la Storojineț[97].

Rezultatul campaniei electorale a fost dezvăluit într-un ton pesimist de unul din participanții la evenimente şi fiu de țăran, I. Gh. Sbiera: „presiunea guvernamentală asupra primarilor săteşti şi a alegătorilor rurali a fost cumplit de mare, din 12 deputați, pe care avea să-i aleagă corpul electoral sătesc, au fost aleşi 5 prefecți districtuali, 3 boieri şi 4 țărani. Şi dintre aceştia: numai 3 români adevărați! Trist de tot![98].

„Astăzi formăm numai o minoritate în dietă, dar suntem majoritatea în țară şi cu vremea vom cuceri şi dieta. Cu fruntea ridicată şi fără frică privim noi la uneltirile acelora, pentru care națiunea e o frază şi țara e o unealtă pentru a vâna după scopuri egoiste şi particulare", aprecia Eudoxiu Hurmuzachi, ales deputat în circumscripția electorală rurală Câmpulung – Dorna[99]. Totuşi, în cele 4 colegii românii aveau 16 deputați care, împreună cu episcopul, asigurau majoritatea absolută, permițând pentru prima oară în istoria Bucovinei organizarea unei vieți politice proprii. La această majoritate se adăugau şi cei 4 deputați armeano-poloni, astfel încât majoritatea română stăpânea Dieta, asigurând românilor hegemonia politică în Bucovina[100].

În sala Primăriei din Cernăuți, la 6 aprilie 1861, a fost inaugurată Dieta Bucovinei, în prezența guvernatorului Bucovinei, Wenzel Ritter von Martina şi sub preşedința episcopului Eugen Hacman care, prin Decret imperial, a fost confirmat şi în funcția de Căpitan al Țării, primul căpitan al Bucovinei autonome. Prezența prefecților districtuali şi a deputaților aparținând minorităților naționale făcea ca atât dezbaterile, cât şi redactarea protocoalelor şedințelor să se facă în limbile germană şi română, cea din urmă vorbită numai de țărani, după mărturia unui contemporan[101].

[96] *Ibidem*.
[97] Mihai Iacobescu, *op. cit.*, p. 436.
[98] *Ibidem*, p. 441.
[99] Ştefan Purici, *op. cit.*, 1996, p. 253.
[100] Ion Nistor, *op. cit.*, p. 112.
[101] Mihai

BDD-A32904 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:55:53 UTC)

Puterea legislativă în cadrul Ducatului o deținea Dieta Țării (Landtag), care alegea din rândul deputaților un Comitet al Țării (Landesausschuss), compus din patru membri, cu un președinte în frunte. Președintele Dietei se numea Căpitan al Țării (Landeshauptmann). Reprezentant al guvernului central de la Viena era guvernatorul, numit Președintele țării (Landesprasident), căruia îi erau supuse administrațiile județene, conduse de un prepozit districtual (*Bezirkvorsteher*). Primului președinte al Dietei și căpitan al țării, Eugen Hacman, i-a urmat, în 1863, Eudoxiu Hurmuzachi, care făcea parte din Partidul Centralist German din Austria. În cuvântarea de deschidere rostită „în limba nației de căpetenie a țării și pe pământul acesta mai cu seamă românesc", Eudoxiu Hurmuzachi accentua că Bucovina „poate acum, prin reprezentanții ei să-și apere drepturile și interesele atât la Viena, în contra puterii centrale și reprezentanției generale a împărăției, pe cât aici în contra cârmuirii și diregătoriilor provinciale"[102].

La propunerea lui Eudoxiu Hurmuzachi, Dieta s-a adresat împăratului cu rugămintea de a i se acorda Ducatului Bucovinei o stemă și un drapel propriu, ca însemne ale autonomiei. Această doleanță a fost satisfăcută prin Rezoluția imperială din 26 august 1861. Stema reprezenta capul de bour de pe vechea stemă a Moldovei, iar drapelul avea culorile albastru și roșu, dispuse vertical și la mijloc stema Bucovinei[103].

Împăratul Franz Iosif a emis, la 9 decembrie 1862, o Diplomă împărătească prin care se confirma autonomia provincială a Bucovinei, cu atributele sale distincte: stema și drapelul Bucovinei. În diplomă se recunoștea trecutul românesc al acestui teritoriu, ca o parte din vechea Dacie și din Principatul Moldovei, precum și că „deosebirea de limbă, de moravuri și de obiceiuri nu face dorit o contopire cu Galiția"[104].

Bucovina va beneficia și de dreptul de a trimite reprezentanți în Parlamentul central din Viena, în Delegațiunea austriacă și în Casa magnaților, realități care au făcut posibilă realizarea unei vieți politice proprii, nu fără a face față proceselor de germanizare sau promovare a etniei ucrainene[105]. Toate acestea se petreceau concomitent cu afirmarea identitară a evreimii în Imperiul dualist, apariția în ultimul deceniu al secolului al XIX-lea a unei așa-zise probleme poloneze în Bucovina și manifestarea puternică în zona Europei Centrale și de Răsărit a pangermanismului și a panslavismului[106].

Ducatul Bucovinei trimitea în Parlamentul de la Viena – în conformitate cu ponderea populației sale – cinci deputați aleși din rândurile membrilor Dietei, iar apoi prin intermediul celor patru colegii electorale. Reforma electorală, adoptată la 14 iunie 1896, statua înființarea unei noi curii a clasei generale a alegătorilor,

[102] Ion Nistor, *op. cit.*, p. 113.

[103] Mihai Iacobescu, *op. cit.*, p. 436.

[104] Radu Grigorovici, *Diploma imperială din 9 decembrie 1862*, în „Analele Bucovinei", anul II, nr. 2, 1995, p. 464.

[105] Ștefan Purici, *op. cit.*, 1996, p. 254.

[106] Jacques Le Rider, *Modernitatea vieneză și crizele identității*, Iași, Editura Universității „Al. I. Cuza", 19

BDD-A32904 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:55:53 UTC)

potrivit căreia obțineau drept de vot bărbații de peste 24 de ani, exceptând militarii și anumiți funcționari[107].

Astfel, după 88 de ani de stăpânire austriacă și după 76 de ani de administrare galițiană, Bucovinei i se întărea oficial statutul de Ducat autonom în cadrul Imperiului Habsburgic, statut pe care l-a avut până în 1918 și care a condiționat o intensă viață social-politică prin activitatea diverselor instituții, organizații și partide politice bucovinene, punând temeliile unei societăți civile moderne.

„Bucovina este, deci, liberă. E despărțită de Galiția. Vivat!" scria din Viena Eudoxiu Hurmuzachi fratelui său, Gheorghe, la 1 martie 1861[108]. Se pare că „Bucovina putea gândi ca Bucovina", iar vocea ei, în auzul tuturor a răsunat, traducând închegarea unei bogate și intense activități culturale și sociale, organizarea diverselor instituții, societăți, partide politice bucovinene ce au făcut posibilă afirmarea aspirațiilor naționale românești.

În ciuda abrogării *Constituției* din 4 martie 1849 și a instaurării neoabsolutismului în Austria, mișcarea națională românească din Bucovina și-a continuat acțiunile ce vizau emanciparea românilor. Principalul obiectiv l-a reprezentat obținerea autonomiei provinciei, unicul cadru ce ar asigura afirmarea și păstrarea identității naționale românești din Bucovina, o modalitate de a rezista politicii de anulare a particularităților ținutului, promovată de autoritățile habsburgice. Și-au dedicat activitatea în acest sens deputații Bucovinei, autorii diverselor memorii și petiții care solicitau separarea de Galiția, locuitorii orașelor și satelor nemulțumiți de statutul Bucovinei. În cadrul elitei politice românești, pot fi menționați aparte frații Hurmuzachi, prin sprijinul constant oferit bucovinenilor, dar și refugiaților moldoveni, transformând, astfel, Bucovina în „azil sacru"[109] pentru mulți dintre patrioții români. S-au alăturat demersurilor românilor bucovineni germani, ucraineni, armeni, după cum au existat printre deputații bucovineni voci care s-au pronunțat împotriva autonomiei. Toate programele și intervențiile făcute de patrioții bucovineni au îndeplinit misiunea de a conferi Bucovinei statutul de Ducat autonom, condiție ce evita amenințarea de a afecta interesele naționale, de a lovi în lege, biserică, limbă.

[107] Daniel Hrenciuc, *op. cit.*, p. 15.
[108] Mihai Iacobescu, *op. cit.*, p. 434.
[109] Gh. Pl

BDD-A32904 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:55:53 UTC)